

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

M. Fabii Quintiliani Institutionum Oratoriarum Libri Duodecim

Summa diligentia ad fidem vetustissimorum codicum recogniti ac restituti

Quintilianus, Marcus Fabius

Lugd. Batav. ; Roterodami, 1665

Cap. V. De partitione.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12945

mus, *Ego hoc dico, adversarius hoc.* Habet interim vim propositionis, etiam si per se non est propositio, ut cum exposito rerum ordine subijcimus, *De his cognoscitis.* ut sit hæc commonitio iudicis, quo se ad quæstionem acrius intendat, & quodam velut jactu excitatus finem esse narrationis, & initium probationis intelligat: & nobis confirmationem ingredientibus, ipse quoque novum quodammodo audiendi sumat exordium.

CAP. V.

De partitione.

Partitio est nostrarum aut adversarii propositionum, aut 5
 utrarumque ordine ² collata enumeratio. Hac quidam utendum semper putant, quod ea & fiat causa lucidior & iudex intentior ac docilior, si scierit & de quo dicimus, & de quo dicturi postea sumus. ³ Rursus quidam periculosum id oratori arbitrantur, duabus ex causis, quod nonnunquam & excidere soleant quæ promissimus, & si qua in partiendo præterierimus, occurrere. Quod quidem nemini accidet, nisi qui plane vel nullo fuerit ingenio, vel ad agendum nihil cogitati præmeditatique ⁴ detulerit. Alioqui quæ tam manifesta & lucida est ratio, quam rectæ partitionis? Sequitur enim naturam ducem, adeo ut memoriæ id maximum sit auxilium, via dicendi non decedere. ⁵ Quapropter
 ne

Partitio.] *Partitio & specialius accipitur & generalius. specialius, cum causæ capita de quibus dicturi sumus simul proponit: generalius, quando significat dispositionem quandam & ordinem per totam orationem sparsum: de qua partitione ager libro 7. Turnebus.*

² *Collata.*] Nam si propositiones illæ non congregarentur, sed seorsum adhibitis probationibus ponerentur, non efficerent partitionem, ut dixit antea Fabius, sed propositionem. *Idem.*

³ *Rursus quidam.*] Nonnulli sunt

tam exigua memoria ut pollicitorum obliviscantur. quod Cicero notat in *Curione* oratore, qui persæpe tribus promissis quartum addebat, aut tertii obliviscebatur. his hominibus periculosa est *partitio*. *Idem.*

⁴ *Detulerit.*] *Attulerit.*

⁵ *Quapropter ne illorum.*] In hac opinione est Cornificius, nec ab ea Cicero abhorret, qui *tripertita* est usus *divisione* pro Cluentio, pro Muræna, pro Roscio. hanc illi sequuntur rationem, quod major partium multitudo iudicis memoriam conturbet. *Idem.*

X 4

I Primum

ne illos quidem probaverim, qui *partitionem* vetant ultra treis propositiones extendere. Quæ sine dubio si nimium sit multiplex, fugiet memoriam iudicis, & turbabit intentionem. Hoc tamen numero velut lege non est alliganda, cum possit causa plures desiderare. Alia sunt magis propter quæ partitione non semper sit utendum. ¹ Primum, quia pleraque gratiora sunt, si inventa subito, nec domo allata, sed inter dicendum ex re ipsa nata videantur. Unde illa non injucunda schemata, *Pene excidit mihi: &, Fugerat me: &, Recte admones.* Propositis enim probationibus, omnis in reliquum gratia novitatis præcepitur. ² Interim vero etiam fallendus est iudex, & variis artibus subeundus: ut aliud agi, quam quod petimus, putet. Nam est nonnunquam dura propositio, quam iudex si providet, ³ non aliter reformidat, quam ⁴ qui ferrum medici prius quam curetur aspexit. At si re non ante proposita, securum, ac nulla denuntiatione in se conversum, intrarit oratio, efficiet quod promittenti non crederetur. ⁵ Interim refugienda non modo ⁶ distinctio quæstionum est, sed omnino tractatio: affectibus perturbandus, & ab intentione auferendus auditor. ⁷ Non enim solum oratoris est docere, sed plus eloquentia circa movendum valet. Cui rei contraria est maxime tenuis illa & scrupulose in parteis sectæ divisionis diligentia

eo

¹ *Primum.*] *Partitio* præmeditationem oratoris iudicibus indicat. nec enim fieri potest, nisi causæ partes diligenter consideraverimus. igitur ea nonnunquam est abstinendum. *Idem.*

² *Interim vero.*] Cum iudex est fallendus, *partitio* est *periculosa*. huc pertinent ea quæ scribuntur à Græcis rhetoribus de causis figuratis. *Idem.*

³ *Non aliter reformidat.*] Adi Jan. Gebhard. Crepund. libro 1. capite 15. p. 49.

⁴ *Qui ferrum medici.*] Hic Fabius medicum chirurgum nominat, tametsi negant medici, chirurgorum artem medicinam. contra, Cicerone, Celso, cæte-

risque bonæ notæ auctoribus asserentibus. Porro ex Galeno ferunt veteres aut solo ferro aut victus ratione curare solitos fuisse. *Turneb.*

⁵ *Interim.*] Huc pertinet illa quæ dicitur *ὁπο τὸ λὸν σις*, qua rem ita involvimus & implicamus, ut offusis tenebris deceptoque iudice alio transeamus. hac ratione est usus Cicero *pro Cluentio*. *Idem.*

⁶ *Distinctio.*] *Partitio*. *Idem.*

⁷ *Non enim solum oratoris.*] Cicero item censet *eloquentiam* in affectibus regnare: *partitionem* vero ad docendum plurimum, ad dicendum minime valere. *Idem.*

i Velut

eo tempore, quo cognoscenti iudicium conamur auferre. Quid, quod interim quæ per se levia sunt & infirma, turba valent? Ideoque congerenda sunt potius, & ¹ velut eruptione pugnandum: quod tamen rarum esse debet, & ex necessitate demum, cum hoc ipsum quod dissimile rationi est, coegerit ratio. Præter hæc in omni partitione est utique aliquid potentissimum, quod cum audivit iudex, cætera tanquam supervacua gravari solet. ² Itaque si plura vel objicienda sunt, vel diluenda, & utilis & jucunda partitio est: ut quid quaque de re dicturi sumus, ordine appareat. ³ At si unum crimen varie defendemus, supervacua: ut si ita partiamur, *Dicam non talem esse hunc quem tueor, ut in eo credibile videri possit homicidium: dicam occidendi causam huic non fuisse: dicam hunc eo tempore quo homo occisus est, trans mare fuisse.* Omnia quæ antequam id quod ultimum est, exequeris, inania videri necesse est. Festinat enim iudex ad id quod potentissimum est, & velut ⁴ obligatum promisso patronum, si est patientior, tacitus appellat: si vel occupatus, vel in aliqua potestate, vel etiam sic moribus compositus, cum convitio efflagitat. ⁵ Itaque non defuerunt qui Ciceronis illam pro Cluentio partitionem improbarent, *qua se dicturum esse promisit primum, neminem majoribus criminibus,*

¹ *Velut eruptione.*] Metaphora est ab *obsessis ducta*, qui cum oppugnantur ab hostibus, interdum collecta manu & facta impressione hostes adoriuntur. *Idem.*

² *Itaque si plura.*] Cum *partitio* est facienda, ut existimat Erasimus, intueri oportet quasi causa columnas & præcipua capita, illaque præponere, reliqua vero omittere: alioqui peccabit *partitio*. igitur cum est rerum varietas, illa semper uti possumus: cum res una, non item. *Idem.*

³ *At si unum crimen.*] Fabius existimat illas omnes *viciosas esse partitiones*, in quibus membrum aliquod ponitur quod efficit ut alia sint supervacua. *Idem.*

⁴ *Obligatum promisso.*] Metaphora est ducta à *creditoribus* qui sæpius debitores obligatos interpellant, ab eisque pecuniam exigunt. *Idem.*

⁵ *Itaque non defuerunt.*] Nonnulli dupliciter reprehendunt hanc *Ciceronis divisionem*, & quia ultimum membrum superiora efficit supervacua, & quod initio non tam quæstionum quam argumentorum capita enumeret. *Partitio* enim quæ enumerat capita argumentorum, *vitiiosa* est: idonea vero quæ enumerat capita quæstionum. Plinius tamen omnia in dicendo tentanda putat, quia alius alio movetur, quo genere excusari Cicero poterit. *Idem.*

nibus, gravioribus testibus in iudicium vocatum, quam Oppianicum: deinde, præjudicia esse facta ab iis ipsis iudicibus, à quibus condemnatus sit: postremo, iudicium pecunia tentatum non à Cluentio, sed contra Cluentium: quia si probari posset quod est tertium, nihil necesse fuerit dicere priora. Rursus nemo tam erit aut iniustus, aut stultus, quin eum fateatur optime pro Muræna esse partitum, *Intelligo iudices treis totius accusationis partes fuisse, & earum unam in reprehensione vitæ, alteram in contentione dignitatis, tertiam in criminibus ambitus esse versatam.* Nam sic & ostendit lucidissime caussam, & nihil fecit altero supervacuum. ¹ De illo quoque genere defensionis plerique dubitant: *Si occidi, recte feci: sed non occidi:* quo enim prius pertinere, si sequens firmum sit? hæc invicem obstare, & utroque utentibus, in neutro haberi fidem. Quod sane in parte verum est, & illo sequenti (si modo indubitabile sit) solo utendum. At si quid in eo quod est fortius, timebimus, utraque probatione nitentur. Alius enim alio moveri solet: & qui factum putavit, justum credere potest: qui tanquam iusto non movebitur, factum fortasse non credet. ² Ut certa manus uno telo possit esse contenta, incertæ plura spargenda sunt, ut sit & fortunæ locus. ³ Egregie verò Cicero pro Milone insidiatorem primo Clodium ostendit: tum addit ex abundanti, *etiam si id non fuisset, talem tamen civem cum summa virtute intersectoris & gloria necari potuisse.* Neque illum tamen ordinem, de quo prius dixi, damnaverim: quia quædam etiam si ipsa sunt

¹ De illo quoque genere.] Genus hoc defensionis *ἡγεῖν ἐκείνων & ἀντιπαροῦσθαι* vocatur, conjunctaque defensio videtur esse, duorumque statuum, *qualitatis & conjecturæ*, atque ideo improbari quod altera alteri officiat, quæ admodum Græcis placet, sitque per *inficiationem & obsistentiam*, tamen hac in re quo sit ordine utendum intueri oportet, prior ne *obsistentia* an posterior collocari debeat. *Idem.*

² Ut certa manus.] A similitudine probat, ducta à jaculatoribus, qui si periti sunt, uno statim telo collineant: si imperiti, quanquam non uno, saltem pluribus. *Certa* autem manus, quæ nunquam aberrat à scopo: contra incerta. *Idem.*

³ Egregie verò.] Ordo est alius quam in superiori partitione. illic enim prior erat *obsistentia*, posterior *inficiatio*: hic vice versa. *Idem.*

sunt dura, ¹ in id tamen valent, ut ea molliant quæ sequuntur. Nec omnino sine ratione est quod vulgo dicitur, ² *Iniquum petendum, ut æquum feras.* Quod tamen nemo sic accipiat, ut omnia credat audenda. Recte enim Græci præcipiunt, *Non tentanda quæ effici omnino non possunt.* Sed quoties hac, de qua loquor, duplici defensione utemur, id laborandum est, ³ ut in illam partem sequentem fides ex priore ducatur. Potest enim videri qui tuto etiam confessus fuit, mentiendi causam in negando non habere. Et illud utique faciendum est, ut quoties suspicabimur à iudice aliam probationem desiderari, quam de qua loquimur, promittamus nos plene & statim de eo satis esse facturos: præcipueque si de pudore agitur. ⁴ Frequenter autem accidit, ut causa parum verecunda, jure tuta sit: de quo ne inviti iudices audiant, & averfi, frequentius sunt admonendi secururam defensionem probitatis ac dignitatis: expectent paulum, & agi ordine sinant. Quædam interim nos & invitis litigatoribus simulandum est dicere: ⁵ quod Cicero pro Cluentio facit circa *judiciariam legem.* Nonnunquam quasi interpellemur ab his, subsistere. Sæpe avertenda ad ipsos oratio. Hortandi, ut sinant nos uti nostro consilio. Ita surrepetur animo iudicis, & dum sperat probationem pudoris, asperioribus illis minus repugnabit. Quæ cum receperit, etiam verecundiæ defensioni facilius erit. Sic

utra-

¹ *In id tamen valent.*] Nam qualitas ipsa quæ præcedit aliquanto est asperior, quia rarum est ut facta etiam ipsa tueri possimus. astruit tamen caput sequens. *Idem.*

² *Iniquum petendum.*] Erasmus putat ductum esse à mercatoribus, qui pluris merces suas indicant, ut justum tandem precium ferant. *Idem.*

³ *Ut in illam partem.*] Quando duplici utimur defensione, & primo movemus *qualitatem*, deinde *conjecturam*, ea cautio adhibenda est, ut ex qualitate ducatur fides in conjecturam, hoc est ut confessio qua utimur in qualitate, det

fidem negationi qua utimur in conjectura. *Idem.*

⁴ *Frequenter autem.*] Justa interdum videtur causa, quæ tamen turpis est: ut *si quis in fornice aggressorem interfecerit.* *Idem.*

⁵ *Quod Cicero.*] Ex *Sempronia lege de iudiciis*, solum accusati poterant illi iudiciorum corruptores qui ex senatorio essent ordine, cum ea lege equites non tenerentur. illa lege defendere volebat Cluentium Cicero, Cluentius tamen nolebat: quanquam ea quoque est usus Cicero contra Cluentii voluntatem. *Idem.*

I Non

utraque res invicem juvabit, eritque iudex circa jus nostrum spe modestiæ attentior, circa modestiam juris probatione proclivior. Sed ut non semper necessaria, aut etiam supervacua partitio est, ita opportune adhibita plurimum orationi lucis & gratiæ confert. Neque enim id solum efficit, ut clariora fiant quæ dicuntur, rebus velut ex turba extractis, & in conspectu iudicum positis: sed reficit quoque audientem certo singularum partium fine: ¹ non aliter quam facientibus iter, multum detrahunt fatigationis, notata inscriptis lapidibus spatia. Nam & exhausti laboris nosse mensuram voluptati est, & hortatur ad reliqua fortius exequenda, scire quantum superfit. Nihil enim longum videri necesse est, in quo quid ultimum sit, certum est. Nec immerito multum ex diligentia partiendi tulit laudis ² Quintus Hortensius: cuius tamen divisionem in digitos diductam, nonnunquam Cicero leviter eludit. Nam est certus ejus modus, & evitanda maxime concisa nimium & velut articulosa partitio. ³ Nam & auctoritati plurimum detrahunt multa illa non membra sed frustra: & hujus gloriæ cupidi, quo subtilius & copiosius divisisse videantur, & supervacua assumunt, & quæ natura singularia sunt, secant: nec tam plura faciunt, quam minora: deinde cum fecerunt mille particulas, in eandem incidunt obscuritatem, contra quam partitio inventa est. ⁴ Divisa & simplex propositio quoties utiliter adhiberi potest, primum esse debet aperta atque lucida, (nam quid sit turpius, quam id esse obscurum ipsum, quod in eum solum adhibetur usum, ne sint cætera obscura?) tum brevis nec ullo supervacuo onerata verbo.

¹ *Non aliter quam.*] Miliaria olim lapidibus notabant: unde apud historicos legimus, ad primum ab urbe lapidem, secundum, tertium. illic quoque ponebantur Mercurii statuae, quæ spatia discriminebant, & vias indicabant. *Idem.*

² *Q. Hortensius.*] Hujus diligentia in partiendo eludit Cic. *Act. 1. in Verrem.* item in oratione pro Quintio. *Idem.*

Q. Hortensius.] In divin. in *Q. Cæcilium.*

³ *Nam & auctoritati plurimum detrahunt.*] Gebhard. *Crepund. lib. 2. cap. 3. pag. 65.*

⁴ *Divisa atque simplex.*] *Partitio debet esse brevis, absoluta, paucas habere debet partes: addit Fabius perspicuitatem.* Turneb.

verbo. Non enim de quo dicamus, sed de quo dicturi simus, ostendimus. Obtinendum etiam, nequid in ea desit, nequid supersit. Superest autem sic fere, cum aut in species partimur, quod in genera partiri sit satis: aut genere posito subjicitur species: ut, *Dicam de virtute, justitia, continentia*: cum justitia atque continentia virtutis sint species. ¹ Partitio prima est, quid sit de quo conveniat, quid de quo ambigatur. In eo quod convenit, quid adversarius fateatur, quid nos. In eo de quo ambigitur, quæ dicturi simus, quæ nostræ propositiones, quæ partis adversæ. ² Turpissimum vero est, non eo ordine exequi, quo quidque proposueris.

¹ *Partitio proponit.*] Finis hujusce capituli desumptus est ex libro primo Ciceronis de *Inventione*, est autem hæc altera species partitionis. *Idem.*

² *Turpissimum vero est, non eo ordine exequi, &c.*] Vide Vossium *Institut. Orator.* l. 3. c. 4. p. 368.

M. FAB.